

Pontjes in een romantische tijd

Het gebouw met de titel 'Fotografia Soubllette' in Otrobanda was de fotostudio van Roberto Soubllette. Het gebouw is afgebroken om plaats te maken voor een nieuwe kade.

FOTO SOUBLETTE, FRATERS VAN TILBURG

Een historische datum: op 8 mei 1888 werd de Emmabrug officieel geopend door gouverneur Van den Brandhof om de twee stadsdelen Punda en Otrobanda met elkaar te verbinden. Voor die tijd moesten de inwoners gebruik maken van pontjes om over te steken in de Annabaai. Bewoners, ambtenaren, soldaten, winkelpersoneel en eigenaars van *tiendas* en *pakus* waren verplicht te gaan varen. Armen en rijken zaten geduldig op harde banken te wachten totdat de ervaren bootman met een lange roeispaan pageerde in het kabbelende water.

DOOR NORBERT HENDRIKSE

Ponchi's (pontjes) gemeerd aan de haven ter hoogte van het Fort Amsterdam.

FOTO COLLECTIE NORBERT HENDRIKSE

Cabo de Hornos'

Het Spaanse vrachtschip 'Cabo de Hornos' heeft in de Tweede Wereldoorlog maandenlang gezworven in het gevaarlijke Caribisch gebied. De vele vluchtelingen uit allerlei landen aan boord van dat schip zullen uiteraard wel onrustige nachten doorgemaakt hebben, maar evenals de bemanning vertrouwde men op de grote scheepslichten en de onschendbare neutraliteit van het overigens in de geest met Duitsland en Italië verbonden Spanje. Want de 'Cabo' was een Spaans schip en dankzij de vlag waaronder het voer bereikte het veilig de Caribische wateren. Maar hoe uitstekend de overtocht ook verliep, de kapitein

mocht zijn passagiers nergens aan land brengen. Overal werden de vluchtelingen beleefd maar beslist geweigerd. Zelfs het machtige Amerika liet weten dat het 'quota' vol was zodat deze mensen 'inlaas' geweigerd moesten worden'. Ook de Latijns-Amerikaanse landen sloten hun grenzen en het schip keerde naar Antwerpen terug waarvandaan de passagiers probeerden in Frankrijk of in Engeland een veilig heenkomen te zoeken. Lang bleef het schip in de Caribische Zee zwerven, tot het eindelijk zijn mensen op Curaçao aan land mocht zetten. De toestemming kwam dank zij de interventie van de toenmalige minister Welter.

Bierhuis en tolhuisje bij de brug.

FOTO SOUBLETTE, ARCHIEF FRATERS VAN TILBURG

Maar eerst moest er worden betaald, drie centen per persoon, niet duur maar toch waren er mensen die gratis wilden meevaren. Die mochten voor op het platte pontje zitten, met het risico een koude douche te krijgen als er hoge golven waren. Zeker wanneer er een groot schip de haven binnenkwam of vertrok. 'kakes di boto', een uitdrukking die nog steeds wordt gebruikt voor 'een lift krijgen'.

Rijken hadden een eigen grote pont met comfortabele zitbanken en kussens en met een tentje om hen te beschermen tegen de felle zon. Ook hadden ze een vaste 'schipper'. Bij de eeuwwisseling waren er meer dan honderd pontjes in de haven die heen en weer

roedden van de vroege ochtend tot de late avond. Mannen die haast hadden en stoere waaghalzen sprongen van een afstand op een wegvarende pontje. Als ze misten, vielen ze in het koude water, in hun netje pak gekleed met de hoed op. Sommigen konden nauwelijks zwemmen en spartelden in het toen nog schone zeewater. De 'aros ta kima', een geelkleurige hard gerande hoed met een zwart lint, dreef de zee in. Gegil aan de kant: 'bin yuda, e no por landa...' (kom helpen, hij kan niet zwemmen!). Het slachtoffer ging kopje onder en de pontsvaarder roeide snel naar de drenkeling om hem in het pontje te hijsen. Het was riskant aangezien de stroom in de Annabaai vooral bij de ingang sterk is. Geïnfomeerde soldaten en

het Garnizoen kwamen in grote ponten met vier roeiers langs vanaf het Waterfort in Punda of bij het Riffort in Otrobanda. Strak in het gelid rechtop zittend op de bankjes en gedisciplineerd met een luid roepende sergeant: 'Hup, hup, hup'...

Begravenis

Bij een joodse begrafenis trok een stoet mannen in zwart pak met hoofddeksel op richting het pontje. Een grote zwart geleerde pont lag klaar aan de kade ter hoogte van het Fort Amsterdam of aan de Motekade. De paardenkoets met het lijk stopte bij de kade en met de rabbi voorop droegen familieleden en vrienden de kist de pont op en werd koers gezet naar de Joodse begraafplaats Beth Haim aan het Schottegat waar nu de raffinaderij staat. Het was een lange reis op de pont en familieleden en kermissen genoten van de frisse bries, en een verademing was tijdens de droeve begrafenis. In zwart pak met een kepeltje op het hoofd onder de hete zon was geen pretje. De weg die lopend, achter de speciale lijkoets die al klaarstond, moest worden afgelegd vanaf de kade aan het Schottegat tot aan Beth Haim was een behoorlijke afstand. De mannen deden onderuussen 'business talk' en vertelden elkaar de nieuwste moppen, want een begrafenis was toch een echt sociale Curaçose 'happening'.

Er gaat een mop over Rebecca, een oudere, deftige joodse dame uit Otrobanda. Bij haar overlijden trok de stoet richting de haven, maar werd onderweg doorkruist door een fiscalist. Moises had die niet gezien en riep plots met

luide stem: 'Verdonie, Rebecca rickt al behoorlijk'. Vanaf die tijd kreeg de fiscalistwagen de officiële naam 'Rebecca'. Oude Otrobandista's weten dat nog...

Namen

De bekende journalist en auteur John de Pool beschrijft in zijn boek 'Del Curaçao que se va' het ritueel van de pontjes bij de jaarwisseling. Hij noemt een aantal namen van bekende pontjesvoerders zoals: Paluli, Lambert, Zeinu en Tein. Tein was bijvoorbeeld een erg populaire figuur. Zijn klanten wachtten speciaal om per se met Tein te gaan varen. Zij betaalden wat extra om te kletsen met Shon Tein, een man die veel wist, vooral de 'redu's' (roddels).

Later ging het tarief omhoog. Soms weigerde een gondelier een bezopen man mee te nemen op de pont. Als het een vloekende en tierende agressieve dronken man betrof, liet de pontsvaarder een politieagent roepen. Otrobandabewoners gingen vooral in het weekend op 'paranda' (gaan stappen) in de steegjes van Punda. Daar waren er talloze *shaps* (kroegen) met harde muziek. Er werden *tambá*-avonden gehouden en er flaneerden volop nachtvinders, op zoek naar een man voor een amoureuze ontmoeting.

Bij volle maan werd er gezongen en zelfs gedanst op de pontjes in de haven en op zee langs het Rif. Mannen brachten hun gitaren en kwart's mee en de pontjes werden lange elkaar afgemeerd en vastgebonden. Meege-

brachte planken werden daarop meergelegd om zo een gemiprovisiee dansvloer te maken. Romantischer kon het niet... Maar de tijd staat niet stil. Er kwamen moderne veerponten, eerst op stoom en tenslotte met dieselmotoren, met gescheiden afdelingen voor mannen en vrouwen. De eerste gemotoriseerde veerponten kregen de namen 'Punda' en 'Otrobanda'. De huidige ponten hebben geen naam, misschien een idee voor de Curaçao Ports Authority? Deze moderne veerponten en tenslotte de komst van de 'swing-ging old lady' (de Emmabrug) gaf de doodsklap aan de romantische pontjes...

Er is een Curaçoes liedje dat zegt: 'Nos ta bai Ulanda den un bapor Francez. Su master ta di oro bandera ulandes. Ponchi riba ponchi, hende riba hende. Sombri ku sinta pretu Ulanda nos ta bai...' (Wij gaan naar Holland op een Franse boot met gouden mast en de Hollandse vlag. Veel mensen samengepakt op de pontjes en hoeden met zwarte linten. Wij gaan naar Holland...). Er waren veel pontjes, maar gelukkig is er nooit een ernstig persoonlijk ongeluk gebeurd in de haven. Later waren er diverse aanvragen van schepen die met geweld tegen de Emmabrug voeren. In 1926 bijvoorbeeld werd de brug zwaar beschadigd en een week lang moest het publiek in pontjes van Punda naar Otrobanda en vice versa. In

1946 werd het Spaanse vrachtschip 'Cabo de Hornos' (zie kader) door de sterke stroom megesleurd en ramde de brug. De bekende Curaçoise loods Hendrik de Windt had er alles aan gedaan om de aanvaring van de 'Cabo de Hornos' te voorkomen, maar tevergeefs. Anderhalve maand waren voetgangers gedwongen om gebruik te maken van de veerponten en auto's moesten rond het Schottegat rijden. Twee jaar later, in 1948 voer de tanker 'Agatha' van de Curaçose Scheepvaart Maatschappij (CSM), opnieuw tegen de brug. De reparatie kostte 280.000 gulden en door een zwaar beschadigde telefoonkabel was er geen telefoonverbinding. 130 abonnees werden gedupeerd. De reparatie aan de brug duurde ruim twee maanden.

De bekende Amerikaanse consul, Leonard B. Smith, de ontwerper van de eerste Emmabrug was present bij de officiële opening van de brug op 9 mei 1888. Op die dag was het gratis om over de brug te lopen, maar kort daarna kostte de tol twee centen. Arrlastige mensen mochten echter gratis over de brug, maar alleen als zij blootsvoets waren. Natuurlijk waren er slimmeriken die hun schoenen in een papieren zak verstoppen.

Het tarief voor paarden en ezels was in die jaren vijf cent en voor een rijwagen was de prijs een kwartje. Het gebruik van de brug is nu decennialang gratis en toch wordt er gegorped als het halje van een hoergetaktdame afbreekt of als men na een

regenbui uitglijdt. Verwermerij toch?

Gezellig

Aan beide uiteinden van de brug stond een klein houten huisje om de tol te innen. Smith had de vergunning van de brug en was daarom ook verplicht om voetgangers op een passende manier naar de overkant te brengen indien de brug tussen zonsopgang en zonsondergang 'open' was. Om het wachten te verangenaamen bouwde hij een Bierhuis waar koude dranken konden worden genuttigd.

In de omgeving van de Emmabrug was het altijd druk en gezellig. Aan de Otrobanda-zijde op de steiger waar ooit de mislukte stoomveerdienst aanleedde, stond het houten Bierhuis. De exploitant van het Bierhuis was de Zeeuwse oud-militair Jacob van Kleunen, annex marktmeester. Op de hoek van het Bronplein en de Breedestraat stond zijn winkel 'La Elegancia'. Van Kleunen was zeer muzikaal, op zijn klarinet speelde hij in verschillende muziekgroepen. Aan het einde van Awasis stonden verder nog het gebouw van de fotografen Soubllette en Filis, de telefooncentrale van Shon Mimichi Arujau en de politie-waacht. In Punda was de originele pontjes aanmeerder bij het gouverneurspaleis, stond een muziekkiosk net als die op het Bronplein. Daar speelde de muziekkapel van het Garnizoen onder leiding van Shon Janji Boskalkon. Aan de Otrobanda-zijde op de steiger waar ooit de mislukte stoomveerdienst aanleedde, stond het houten Bierhuis. De exploitant van het Bierhuis was de Zeeuwse oud-militair Jacob van Kleunen, annex marktmeester. Op de hoek van het Bronplein en de Breedestraat stond zijn winkel 'La Elegancia'. Van Kleunen was zeer muzikaal, op zijn klarinet speelde hij in verschillende muziekgroepen. Aan het einde van Awasis stonden verder nog het gebouw van de fotografen Soubllette en Filis, de telefooncentrale van Shon Mimichi Arujau en de politie-waacht. In Punda was de originele pontjes aanmeerder bij het gouverneurspaleis, stond een muziekkiosk net als die op het Bronplein. Daar speelde de muziekkapel van het Garnizoen onder leiding van Shon Janji Boskalkon.

Pontje in de jaren veertig, moderner maar nog zonder dak. Een groot Spaans schip verlaat de haven.

FOTO COLLECTIE GERARD VAN BIJURT

De Annabaai rond 1920 met een eenzame 'gondelier'.

ANSICHTKAART VAN A.D. CAPRILLES

Aanvaring van de 'Cabo de Hornos' tegen de Emmabrug in 1946.

FOTO COLLECTIE GERARD VAN BIJURT